

Reģ.Nr. 40008225964
Loka maģistrāle 7-6, Jelgava, LV-3004, kontakttālrunis 29822258,
e-pasts celma.lauma@gmail.com

Jelgava

22.05.2021.

Ministru prezidentam Krišjānim Kariņam

Finanšu ministram Jānim Reiram

Labklājības ministrei Ramonai Petravičai

Informācijai:

Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai

Saeimas Sociālo lietu komisijai

*Par minimālo valsts sociālās apdrošināšanas obligāto
iemaksu ieviešanu no š.g. 1. jūlija*

Latvijas Republikas Saeima 2020. gada 27. novembrī pieņēma grozījumus likumā “Par sociālo apdrošināšanu” (turpmāk - likums), ar kuriem cita starpā ir paredzēta kārtība, kādā veicamas minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un kuri stāsies spēkā 2021. gada 1. jūlijā.

Šie grozījumi saistīti ar **minimālo sociālo iemaksu objekta noteikšanu par ceturksni (trīs minimālo mēneša darba algu apmērā, summējot pie vairākiem darba devējiem)** darba ņēmēju obligātu sociālu apdrošanos atbilstoši visiem sociālās apdrošināšanas veidiem un paredz obligātas minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas visiem nodarbinātajiem, paredzot likumā 11 izņēmumus.

Biedrība “Sadarbības platforma” kopš 2021. gada 30. aprīļa ir uzsākusi īstenot projektu “Ceļš problēmas risinājumā”, AIF/2021/R/030, kas saistīts ar NVO interešu pārstāvniecību, lai mazinātu nodokļu slogu NVO projektu īstenošanā, jo šādu organizāciju darbība ir atkarīga no ārējo finansētāju avotiem, turklāt bieži vien finansējuma apjoms ir neliels, iesaistītajiem speciālistiem/ ekspertiem saņemot atlīdzību, kas ir mazāka par valstī noteikto minimālo atalgojumu. Pašlaik projekta eksperti ir konstatējuši šādas likuma ieviešanas problēmas:

1. izvērtējot likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), secināms, ka likums pēc š.g. 1. jūlija **tiešā veidā skars nevalstisko sektoru** - jo likumā ietvertajā jēdzienā “darba devējs” un “darba ņēmējs” saturiskajā tvērumā ietilpst biedrības un nodibinājumi kā darba devēji un tās personas, kuras uz jebkādas saistības pamata tiek nodarbinātas biedrībā vai nodibinājumā;

2. nevalstiskais sektors veic brīvprātības un labas gribas iniciētas sabiedrības aktivitātes, kuru mērķis nav gūt peļņu vai radīt darba vietas un nodrošināt regulāru nodarbinātību un tai sekojošo darba samaksu, bet gan veids, kā veicināt vietējās kopienas un sabiedrības aktivitāti ar biedrību un nodibinājumu darbību un to ilgtermiņa attīstību, kā arī sekmēt demokrātiskas un pilsoniskas sabiedrības nostiprināšanu (sk. Biedrību un nodibinājumu likuma 1. panta pirmo daļu). Šādas tiesības, kuras valstij ir jāaizsargā, ir paredzētas Satversmes 102. pantā, proti, tiesības apvienoties biedrībās, partijās un citās sabiedriskajās organizācijās. Minētās aktivitātes nevalstiskais sektors īsteno, piesaistot, galvenokārt, valsts, pašvaldību, Eiropas Savienības programmu un citu personu finansējumu tieši projektu veidā. Šajos projektos tiek izvērtēta nodarbināto personu iesaiste aktivitātēs, vērtējot personas nepieciešamo ieguldījumu konkrētu iniciatīvu veikšanai; tādejādi mērķtiecīgi un samērīgi izmantojot piešķirto finansējumu;
3. ņemot vērā, ka Latvijā ir reģistrētas aptuveni 25 000 biedrības un nodibinājumi, tā ir pietiekoši liela sabiedrības daļa, kuru skars likumā ietvertie grozījumi un kuru bija jāvērtē likumdošanas procesa ietvaros, pieņemot grozījumus 2020. gada 27. novembrī;
4. biedrībām un nodibinājumiem pēc 2021. gada 1. jūlija piekritīs pienākums veikt minētās sociālās apdrošināšanas iemaksas par tiem nodarbinātajiem, kuriem biedrībā vai nodibinājumā ir vienīgā darba vieta, par kuriem saskaņā ar likumu 20.⁴ panta devīto daļu būs darba devēja pienākums tās veikt. Problēma saskatāma apstākļi, ka biedrībai un nodibinājumam, kas ir darba devējs, kura nodarbināta nevalstiskajā sektorā, būs jāpiemaksā starpība no deklarētā obligāto iemaksu objekta no darba algas vai atlīdzības līdz minimālajam obligāto iemaksu objektam par personu, no saviem līdzekļiem. Šāda situācija radīs nesamērīgu finanšu slogu biedrībām un nodibinājumiem. Īpaši, ņemot vērā faktu, ka biedrības un nodibinājumi nav komersanti un tikai atsevišķos gadījumos ir saimnieciskās darbības veicēji, līdz ar ko finanšu resursi biedrībās un nodibinājumos ir ierobežoti;
5. neizpratni rada likuma 20.⁴ panta ceturtajā daļā noteiktie izņēmumi, uz kuriem subjektiem neattieksies minētās iemaksas. Var secināt, ka uz nevalstisko sektoru netieši un nepilnā apmērā attiecas 10. izņēmums (personu, kura sniedz valsts finansētu pavadoņa (bērnam līdz 18 gadu vecumam) vai asistenta pakalpojumu vai pašvaldības finansētu aprūpes pakalpojumu bērnam līdz 18 gadu vecumam, vai Eiropas Savienības politiku instrumentu projekta ietvaros finansētu aprūpes pakalpojumu bērnam līdz 18 gadu vecumam). **Kāpēc tikai viena joma Eiropas Savienības politikas instrumentu projekta finansējumam noteikta kā izņēmums?** Šāda situācija liecina, ka likumdevējs nav ievērojis Satversmes 1. pantā ieterto demokrātiskas valsts principu, no kura izriet vienlīdzības principa nodrošināšana vienādos apstākļos esošiem subjektiem. Likumprojekta anotācijā nav pievienota argumentācija, kāpēc Eiropas Savienības īstenotie projekti nepilngadīgu personu aprūpes pakalpojumiem ir būtiskāki par, piemēram, Eiropas Savienības īstenotiem projektiem citās sociālās aprūpes jomās vai izglītības, kultūras un sporta projektiem;
6. Eiropas Savienības finansēto projektu īstenošana un jau noslēgto līgumu saistību izpilde ir būtisks risks šo līgumu laušanai. Ja biedrībai un nodibinājumam kā darba devējam būs jāveic minētās iemaksas par īstenošanas procesā esošiem Eiropas Savienības projektiem, būs nepieciešams papildu finansējums, lai šos projektus īstētu. Likumdošanas procesā nav izvērtēti riski, kas skar nevalstisko sektoru kā darba devēju, kas kopumā neliecina par labas likumdošanas principu ievērošanu, pirms likumdošanas izmaiņām izdiskutējot ar ieinteresētajām pusēm normas īstenošanas sekas;

7. likumprojekta anotācijā ir norāde, ka ir ir īstenota sabiedrības līdzdalība projekta izstrādē, ietverot Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija "Sustento", Latvijas Samariešu apvienības, Latvijas Radošo savienību padomes un Laikmetīgās kultūras NVO asociācijas, Biedrība "Risinājumu darbnīca" un triju fizisku personu viedoklis. Pie atsevišķiem nevalstiskā sektora priekšlikumiem ir piezīme "Viedoklis ņemts vērā", bet pie būtiska Latvijas Radošo savienības padomes un Laikmetīgās kultūras NVO asociācijas priekšlikuma šādas piezīmes nav un šis priekšlikums nav arī iekļauts grozījumos. Priekšlikums bija neattiecināt izmaiņas par minimālajām obligātajām iemaksām vispārējā nodokļu režīmā un alternatīvajos nodokļu režīmos nodarbinātajiem, uz jau noslēgtiem līgumiem ES finansētu projektu ietvaros un neattiecināt obligātās fiksētās sociālās iemaksas par pilnu mēnesi daļēja laika darbiniekiem. Jāsecina, ka likumdevējam bija zināms par hipotētisku risku nevalstiskajam sektoram nespēt īstenot noslēgtos līgumus par ES finansētiem projektiem finanšu līdzekļu trūkuma dēļ, bet tas netika ņemts vērā vai tam netika pievērsta pietiekoša uzmanība;
8. būtisks aspekts, kas vispār nav vērtēts, ir cieši saistīts ar Eiropas Savienības finansētu projektu īstenošanu, proti - citu finanšu programmas īstenoto projektu pabeigšana. Piemēram, nevalstiskais sektors īsteno arī projektus, kas paredz valsts vai pašvaldības funkciju izpildi kultūras, sporta, sociālajā jomā u.c. Ja nevalstiskajam sektoram būs jāveic minētās iemaksas, pastāv risks, ka, neatrodot papildu finansējumu, tiks laužti līgumi un atsevišķos reģionos iedzīvotāji nesaņems būtiskus valsts vai pašvaldības pakalpojumus.

Problēma tiek saskatīta apstākļi, ka, izstrādājot likumprojektu, netika vērtēti riski nevalstiskā sektora turpmākajai darbībai. Problēma nav apstākļi, ka nevalstiskais sektors neveiktu obligātās minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (vismaz tādi apstākļi un riski nav likumprojekta anotācijā norādīti), bet ka sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas tik ļoti var ietekmēt nevalstiskā sektora darbību daudzos segmentos un apdraudēt Satversmē noteikto biedrošanās brīvību.

Pamatojoties uz augstāk minēto un ņemot vērā, ka likumprojekta izstrādē ir pieļautas nepilnības, lūgums uzsākt jaunu likumdošanas procesu par 2020. gada 27. novembra grozījumiem, izvērtējot vēstulē minētos aspektus un diskusijās iesaistot nevalstisko sektoru. Tāpat nepieciešams pārcelt š.g. 1. jūliju kā termiņu, ar kuru biedrībām un nodibinājumiem būtu pienākums veikt minētās iemaksas.

Biedrības "Sadarbības platforma"
valdes priekšsēdētāja

Lauma Celma

* DOKUMENTS PARAKSTĪTS ELEKTRONISKI AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU